

Public goods (Kollektive goder/fellesgoder)

Definisjon i læreboka:

1.Non-rival: En persons forbruk reduserer ikke verdien for andre, dvs. flere kan konsumere godet samtidig uten at dette påvirker verdien av godet for den enkelte. Eksempler: Radio-/TV-programmer, forskningsresultater.

2.Non-excludable: Ikke mulig å ekskludere noen fra godet når det først er produsert. Eksempler: Nasjonalt forsvar, fyrlys.

1&2→ godene vil ikke tilbys av private (annet enn idealistiske org.) fordi det ikke er mulig å tjene penger på dem.

En annen vanlig definisjon: Bare 1 non-rival, but excludable: for eksempel betal-tv, patenterte forskningsresultater. → Kan være lønnsomt for private å tilby godene.

Dilemma:

- **Non-rivalry → Når godene først er produsert er det samfunnsøkonomisk optimalt å la alle få gratis tilgang**
- **Hvis alle får gratis tilgang vil ingen private tilby godene**

Patenter: Hva lengden på patenter skal være avgjøres av avveiningen mellom disse to hensyna.

Marginal betalingsvillighet for et kollektivt gode: Legger sammen MBV for alle.

Etterspørrene siden alle kan konsumere godet samtidig. (Eks MBV for alle som vil se en fotballkamp til på TV). Tilby mer dersom summen av alle MBV er høyere enn MC.

→se figur 20.14

Eksterne virkninger

Definisjon (B&W):

An action creates an externality if it affects someone with whom the decision maker has not engaged in a related market transaction

OBS: Ikke en ekstern virkning at en ny konkurrent i markedet leder til lavere priser for alle de andre – de andre er ”engaged in a related market transaction”.

Noen definisjoner føyer til at virkningene skal være direkte på andres kostnader og/eller velferd.

Kan markedet løse problemet med eksterne virkninger?

(B&W.s763-766, Property rights and negotiations)

Eksempel:

Skadelig utslipp fra fabrikk til fiskevann.

Verdi av rent vann =100

(=kostnad ved forurensing)

Rensekostnader: 1) 50 , 2) 150

Samfunnsøkonomisk verdi av å rense:

$$1. 100 - 50 = 50$$

$$2. 100 - 150 = -50$$

Samfunnsøkonomisk optimalt: Rens til kostnad 50 men ikke til kostnad 150.

A. Bøndene(B) eier vannet → kan nekte utslipp.

Vil kreve minst 100 for utslipp.

1. Rensekostnader = 50

= Max beløp F vil betale for å få slippe ut

B krever minst 100.

→ Fabrikken renser

Fordeling av nettogevinsten på 50:

Bøndene 100, Fabrikken -50

2. Rensekostnader = 150

= Max beløp F vil betale for å få slippe ut

B krever minst 100

→ F renser ikke,

men betaler en pris P for å få slippe ut,

$100 \leq P \leq 150$

Fordeling av nettogevinsten på 0:

Bøndene $P - 100$, Fabrikken $-P$

B. Fabrikken eier vannet → har rett til å slippe ut

1. Rensekostnader = 50

= Minimum beløp F må ha for å rense

B villige til å betale max 100 for rensing

→ F renser.

B betaler F en pris Q for å rense, $50 \leq Q \leq 100$

Fordeling av nettogevinst på 50:

Bøndene $100 - Q$, Fabrikken $Q - 50$

2. Rensekostnader = 150

= Minimum beløp F må ha for å rense

Bøndene villige til å betale max 100 for rensing

F renser ikke.

Fordeling av nettogevinsten 0:

Bøndene 0, fabrikken 0

Konklusjoner:

Klare eiendomsrettigheter + kostnadsfrie forhandlinger sørger for samfunnsøkonomisk optimal beslutning om rensing: Det renses hvis, og bare hvis, det er samfunnsøkonomisk lønnsomt (jfr. Coase-teoremet)

Hvem som eier vannet påvirker ikke beslutning om rensing eller ikke, men påvirker fordelingen av gevinsten.

Brudd på forutsetningene for Coase-teoremet:

Uklare eller manglende eiendomsretter:

Felleseie med uklarhet og strid om rettigheter
(Finnmarksvidda, flere havområder)

Ikke mulig å håndheve retten til ren luft & vann
internasjonalt

Ressurskrevende å forhandle:

Mange parter (jfr. forsøk på internasjonale
klimaavtaler)

OBS: Kamp om fordeling av resultatet kan
redusere muligheten for å få til et optimalt resultat.